

Z prośbą o zwrot
Kancelarii Sekretariatu KC

20.7.1963 527

Rękojmię

20. VII 1963 L. dr. Kis 568/63 h.

TAJNE SPEC. ZNACZENIA

Egz. Nr 1

W sprawie ew. przystąpienia Mongolskiej Republiki
Ludowej do Układu Warszawskiego.

Poza listami tow. Cedenbała i tow. Chruszczowa, Ministerstwo Spraw Zagranicznych nie rozporządza danymi wyjaśniającymi szerzej argumenty przemawiające za podjęciem w chwili obecnej tego kroku.

W tej sytuacji trudno by uznać wniosek o przystąpienie MRL do Układu Warszawskiego za politycznie uzasadniony.

Militarne znaczenie takiej decyzji dla bezpieczeństwa Mongolii i interesów Paktu Warszawskiego - wydaje się praktycznie znikome. Konsekwencje polityczne natomiast na bliższą i dalszą metę wątpliwe i ryzykowne.

1. Z punktu widzenia interesów obozu socjalistycznego:

a/ Przyjęcie Mongolii do Paktu Warszawskiego właśnie teraz będzie podchwyczone zarówno w krajach socjalistycznych Azji jak na Zachodzie jako krok skierowany swym ostrzem przeciwko ChRL.

W sytuacji, gdy ChRL, kontynuując politykę pogłębiania rozbieżności podejmuje próby przerzucenia odpowiedzialności na ZSRR i inne kraje, popierające jego linię - posunięcie w sprawie Mongolii może w pewnym sensie iść na rękę ChRL i być wykorzystane dla obwinienia naszej strony o przenoszenie sporu w dziedzinę sojuszów wojskowych i wejście na drogę podziału obozu na gruncie militarnym.

Propaganda imperialistyczna natomiast będzie usiłowała wykorzystać ten fakt w celu dalszego wypuklenia rozbieżności w obozie oraz kwestionowania wyższości socjalizmu nad kapitalizmem w tym czym najbardziej przemawia ona do mas to jest w pokojowej istocie i internacjonalistycznej polityce państw socjalistycznych.

b/ List tow. Cedenbała podkreśla moment zagrożenia imperialistycznego wobec Mongolii. Gdyby nawet można było liczyć, że towarzysze chińscy przyjęliby z dobrą wolą to stwierdzenie, pozostałoby i tak realne pole dla szkodliwych interpretacji: "Pakt Warszawski dla Mongolii stwarza dodatkową gwarancję bezpieczeństwa na wypadek agresji imperialistycznej, nie daje zaś jednocześnie takiej dodatkowej gwarancji Wietnamowi, Korei i ChRL, które są narażone bardziej bezpośrednio niż Mongolia na niebezpieczeństwo agresji amerykańsko-japońskiej."

c/ Pakt Warszawski jest paktem europejskich państw socjalistycznych, skierowanym przeciwko imperialistycznym poczynaniom w Europie /preambuła i w załączeniu/ postanawiającym automatyczną reakcję militarną uczestników na wypadek agresji w Europie /art.4/.

Te postanowienia Układu musiałyby ulec zmianie. Musiałyby ulec zmianie sam polityczny zasięg i charakter Układu.

Tak zasadnicza zmiana Paktu Warszawskiego miałaby niewątpliwy i poważny sens, gdyby prowadziła do rzeczywistego przekształcenia tego paktu w ogólny pakt bezpieczeństwa obozu socjalistycznego z udziałem wszystkich państw tego obozu. W obliczu określonej polityki ChRL rozwiązanie to nie jest realne. Jeśli tak, to zmiana charakteru Układu raczej może osłabić antyimperialistyczne oddziaływanie Układu w Europie niż wzmocnić je w Azji.

d/ Trzeba się liczyć z postawieniem na ostrzu noża problemu Albanii w Pakcie Warszawskim. Przyjęcie nowego członka i zmiana treści Układu wymaga jednomyślnej zgody uczestników.

Zmiana Układu wymagałaby przyjęcia odpowiedniego Protokołu, który dla uzyskania ważności musiałby być ratyfikowany przez wszystkich sygnatariuszy Układu. Albania, która wyłączyła się faktycznie z Układu, pozostaje jednak nominalnym jego członkiem. Jej sprzeciw miałby więc podstawy prawne.

e/ Należy się również poważnie liczyć z możliwością negatywnego stanowiska Rumunii w sprawie przyjęcia Mongolii, a dyskusja na ten temat może dodatkowo zaostrzyć istniejące różnice.

f/ W aspekcie skutków międzynarodowych przyłączenia się Mongolii do Układu Warszawskiego warto wziąć pod uwagę także i to, że Mongolia ustaliła sobie pozycję wśród krajów afro-azjatyckich /działa w grupie afro-azjatyckiej w ONZ/. Mongolia reprezentuje tam prawidłową linię naszych krajów. Należy rozważyć czy przez zaangażowanie się w pakcie militarnym Mongolia nie uszczupli swego kredytu politycznego jaki posiada w tej grupie i swych możliwości, które dobrze służą obozowi jako całości.

2. Z punktu widzenia interesów Mongolii:

Bezpieczeństwo Mongolii jest zagwarantowane sojuszem ze Związkiem Radzieckim z roku 1946.

Byłoby także abstrakcją wyobrazić sobie sytuację, w której - w razie agresji na Mongolię - inne kraje socjalistyczne pozostałyby niezaangażowane.

Jeśli natomiast założymy ewentualne zainteresowania techniczno-militarne Paktu Warszawskiego na terytorium Mongolii względnie pragnienie Mongolii posiadania wpływu na posunięcia Paktu, można by poprzeć ustalenie w trybie tajnym zasady konsultacji Paktu Warszawskiego z Mongolią.

Być może wreszcie, że istotnym motywem propozycji towarzyszy mongolskich jest ich ocena sytuacji wewnętrznej. Nie znamy tej oceny ani nie mamy informacji pozwalających na wyrobienie sobie w tej sprawie własnego zdania. Z oceną tą być może należałoby się zapoznać w bezpośrednich rozmowach.

Sprawa jest istotna i zapewne będzie przedyskutowana w Moskwie z towarzyszami mongolskimi.

W każdym razie z tego punktu widzenia należy się liczyć również z ryzykiem wynikającym z ewentualnego dalszego zaostrzenia sporu w obozie socjalistycznym. Przystąpienie Mongolii do Paktu Warszawskiego może się bowiem stać odskocznią dla różnorodnych posunięć ChRL wobec Mongolii, posunięć, które nie będą miały charakteru militarnego i wobec których przynależność Mongolii do Paktu Warszawskiego nie miałaby praktycznie znaczenia.

W razie trudności wewnętrznych należałoby natomiast rozważyć inne środki udzielenia i uzewnętrznienia pomocy i poparcia dla Mongolii.

Można by np. ująć całą, dotychczas planowaną pomoc ekonomiczną dla Mongolii w ramach RWPG i pomoc możliwą jeszcze do uruchomienia w specjalny program działania na rzecz rozwoju Mongolii jako kraju najbardziej opóźnionego w rozwoju gospodarczym w łonie RWPG. Miałoby to i szerszy sens polityczny w świecie.

Matryce wykonano w MSZ
MR/KM